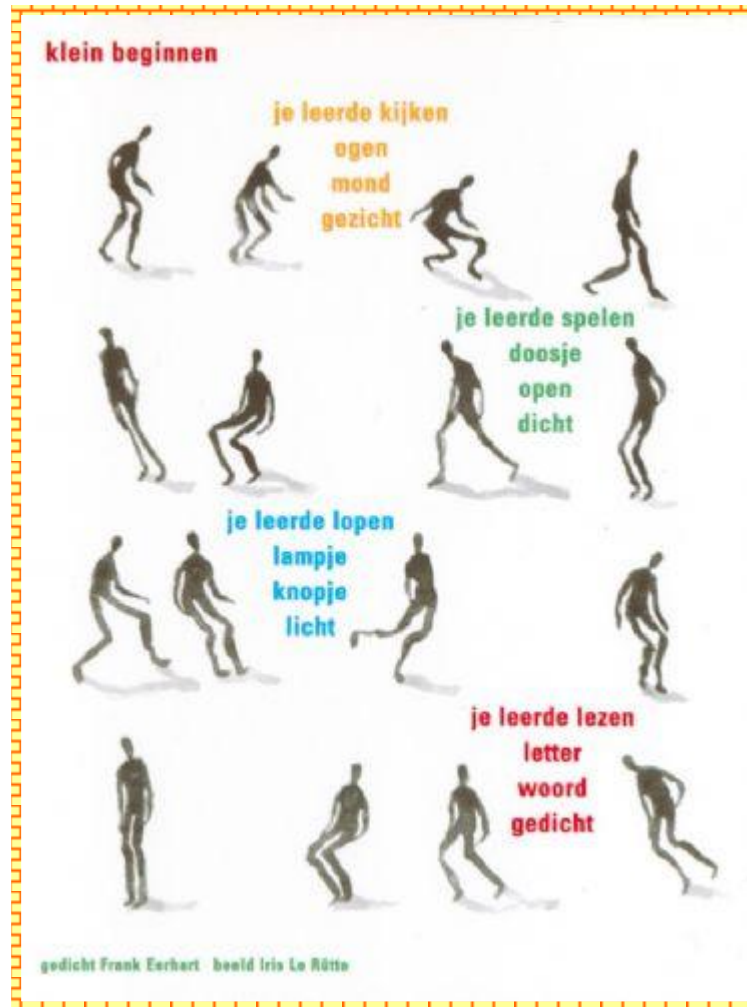

Project poëzie

Doel van het project:

- ✓ Jullie maken (opnieuw) kennis met poëzie;
- ✓ Jullie kunnen jullie mening over een gedicht verwoorden en gebruik maken van argumenten;
- ✓ Jullie leren een aantal kenmerken van gedichten;
- ✓ Jullie leren je te verwoorden in een gedicht;
- ✓ Jullie leren een register van een dichtbundel te gebruiken;
- ✓ Jullie leren een gedicht te beoordelen naar de tijd waarin het gepubliceerd is.

Succes!

Les 1

Opdracht 1

Schrijf in tweetallen een gedicht. Je mag kiezen uit de volgende dichtvormen:

1. Limerick

Een vijfregelig speels en grappig versje met klank- en woordspelingen.

Rijmschema A-A-B-B-A (zie ook bladzijde 6). Aantal lettergrepen 9-9-5-5-9. In de eerste regel wordt een eigenaam genoemd (vaak een plaatsnaam); dan volgt een komische situatie die wordt afgesloten in de laatste regel. De laatste regel moet verrassend zijn.

Kijk voor het rijmschema en het aantal lettergrepen naar het volgende voorbeeld:

DRUK

*Er was eens een druk mens in Megen
die kwam zichzelf onverwacht tegen
ze zei: goedendag
als ik 't zeggen mag
komt het vandaag zeer ongelegen.*

2. Rijmende fabel

Een fabel is een verhaaltje met aan het einde een wijze les. Fabels kunnen ook voorkomen in de vorm van een gedicht. De wijze les mag grappig, maar ook serieus zijn. De hoofdpersonen zijn dieren.

Het aantal lettergrepen per regel, het rijmschema en het aantal coupletten (zie bladzijde 6) mag je zelf weten. De wijze les zit in elk geval in de laatste twee regels, die met elkaar één couplet vormen.

Kijk maar naar het volgende voorbeeld:

OP EEN KIP

*Een kip, afkomstig uit Zaandam,
droeg papillotten in haar kam.
Zij sprak: 'Als om die papillotten
mijn medekippen mij bespotten,
dan slaat de haan waarvan ik hou,
die kippen kakelbont en blauw.'*

*Want ware liefde, kameraden,
blijkt niet uit woorden, maar uit daden.*

Tips bij het schrijven van een gedicht:

1. Vermijd clichés.
Een nieuw gedicht moet iets toevoegen aan de bestaande, dus geen uitdrukkingen gebruiken die veel mensen al hebben gebruikt!
Liever niet:
Ik houd van jou
ik blijf je trouw
2. Als je wilt rijmen rijm dan goed.
Dus niet:
zomer - komen
Maar:
dromen - komen
3. Zet op het eind van een regel een woord waar je makkelijk op rijmen kunt.
Dus niet:
Je krijgt van mij een gouden ketting.
Maar:
Je krijgt een gouden ketting van mij. Op mij rijmt blij, vrij enz.
4. Zorg voor een goed ritme; let op accenten of tel de lettergrepen.
Valentijn, Valentijn
Ik zag je in de late trein
Valentijn, Valentijn
Ik wil zo heel graag bij je zijn
5. Maak niet een lange zin en dan weer een heel korte zin.
6. Als je gaat dichten, hoef je niet met de eerste regel te beginnen, schrijf op wat je het eerste binnenvalt. Ga daarna aan de zinnen sleutelen en wees niet te snel tevreden met het resultaat.
7. Zorg dat een gedicht logisch is, zodat de lezer begrijpt wat er wordt bedoeld.
8. Lees het gedicht hardop voor, zodat je hoort hoe het klinkt.

Les 2

Huiswerk:

Neem ieder een (rijmend!) gedicht mee dat je mooi vindt. Je mag het opzoeken in een dichtbundel of op internet.

Opdracht 2

Neem het gedicht dat je hebt meegenomen voor je.

Lees op bladzijde 5 de theorie over rijmschema's en coupletten. Vertel elkaar iets over het rijmschema van het door jou meegenomen gedicht. Vertel ook uit hoeveel coupletten je gedicht bestaat.

Zorg ervoor dat je van jouw eigen gedicht aantekeningen maakt op papier.

Opdracht 3

- Schrijf op een blad de woorden 'blij', 'boos' en 'bang' op.
- Schrijf daarbij nog een aantal emotiewoorden op.
- Kies voor het meegenomen gedicht een emotiewoord dat erbij past. Schrijf dat op.
- Schrijf een kleur op die bij deze emotie past.
- Schrijf een weersoort op die bij deze emotie past.
- Noem een dier dat je met deze emotie associeert en schrijf dat op.
- Vang de weersoort die je hebt gekozen in allerlei passende woorden, waarbij je verschillende zintuigen gebruikt (bijvoorbeeld: hoe ruikt het, hoe voelt het op je huid, maakt het geluid).
- Neem nu het gedicht weer voor je. Welke beelden heeft de dichter gebruikt voor de emotie? Welke woorden in het gedicht hebben met je zintuigen te maken?

Opdracht 4

Schrijf een beoordeling voor het gedicht dat je hebt meegenomen. Gebruik minimaal drie beoordelingswoorden en noem daarbij argumenten.

Opdracht 5

Je hebt in de vorige les zelf een gedicht gemaakt (in tweetallen) en je hebt in deze les stilgestaan bij een gedicht van een andere dichter. Schrijf in minimaal 50 woorden op wat je hiervan hebt geleerd. Gebruik hele zinnen.

Huiswerkopdracht voor les 3

Je werkt de opbrengst van les 1 en 2 thuis netjes uit op de computer (als je nog niet alle opdrachten had afgemaakt, doe je dit thuis alsnog). Voeg ook het gedicht toe dat je had meegenomen voor les 2. Als je meer dan één pagina hebt, zorg dan dat er een nietje in zit of doe je papieren in een snelhechter. Zorg ook dat je naam en klas vermeld zijn. Lever alles in bij je docent.

Les 3

Opdracht:

Je werkt in groepjes van 5 leerlingen (er is één groep van 6 leerlingen); de docent heeft de leerlingen over groepjes verdeeld.

Jullie hebben per groepje een exemplaar gekregen van *De Nederlandse kinderpoëzie in 1000 en enige gedichten* van Gerrit Komrij. De opdrachten gaan over deze bundel.

Opdracht 1

Je hebt geleerd hoe je in een register kunt opzoeken wanneer een gedicht is gepubliceerd. Zoek met elkaar 2 gedichten op die vóór 1960 zijn gepubliceerd, en 2 gedichten die rond het jaar 2000 zijn gepubliceerd.

Houd deze gedichten bij de hand en beantwoord per gedicht de volgende vragen:

1. Waar gaat het gedicht over?
2. Wat valt je op aan de vorm van het gedicht? Kijk naar lettergrepen, rijmschema, aantal coupletten.
3. Wordt er geassocieerd met zintuigen? Zo ja, schrijf op met welke woorden dat gebeurt.
4. Wat valt je op aan het taalgebruik? Worden er woorden gebruikt die jij niet zou gebruiken?
5. Wat zou de dichter met dit gedicht willen zeggen?

Opdracht 2

Vergelijk de antwoorden voor de verschillende gedichten met elkaar. Kijk goed of er verschillen zijn tussen de gedichten die vóór 1960 zijn gepubliceerd en de gedichten die rond 2000 zijn gepubliceerd. Als je verschillen ziet, noteer die dan.

Opdracht 3

Jullie gaan de antwoorden op de vragen netjes uitwerken op de computer. Het moet duidelijk zijn over welke gedichten het gaat. Spreek met elkaar af wie welke taak op zich neemt. Jullie leveren de uitgewerkte antwoorden op opdracht 1 en 2 de volgende les in bij je docent. Je krijgt hier per groepje een cijfer voor.

Driestar *onderwijsadvies*

TALENT IN ONTWIKKELING

Theorie bij het project

Coupletten

Een gedicht bestaat uit coupletten (een ander woord voor couplet is strofe). Een gedicht kan bestaan uit één couplet, maar ook uit meerdere coupletten. Meestal worden de coupletten gescheiden door een witregel.

Het onderstaande gedicht bestaat uit vier coupletten:

DE SULTAN VAN OLALILAND

*De sultan van Olaliland
zat op zijn troon, dicht bij het strand
en las de nieuwe staatscourant.*

*Daar zag hij tot zijn grote schrik
een mansportret met dunne sik
en daar stond onder: dat ben ik!*

*De sultan zelf had heel geen sik
alleen een ringbaard, vol en dik,
maar in de krant stond: dat ben ik.*

*De sultan peinsde: ik, maar ik,
er is in 't land maar ene ik,
en die, jazeker, die ben ik.
Hoe kom ik nou toch aan die sik?*

Rijmschema's

De manier waarop de rijmwoorden aan het eind van de versregels geordend zijn, kan verschillen. Er zijn verschillende soorten rijmschema's. De meest gebruikte rijmschema's staan hieronder. We geven de rijmschema's daarnaast aan met letters.

De rijmwoorden kunnen in paren staan; dat noemen we gepaard rijm.

<i>Een kreeft spreekt af en toe spontaan,</i>	<i>a</i>
<i>een van zijn eigen scharen aan.</i>	<i>a</i>
<i>Hij brengt zijn mond dan ver naar voren</i>	<i>b</i>
<i>en fluistert zacht, voor vreemde oren</i>	<i>b</i>
<i>ternauwernood beluisterbaar:</i>	<i>c</i>
<i>'gegroet, geachte luisterschaar!'</i>	<i>c</i>

De rijmwoorden kunnen elkaar ook afwisselen; dat noemen we gekruist rijm. Een goed voorbeeld van gekruist rijm vinden we in het Wilhelmus:

<i>Wilhelmus van Nassouwe</i>	<i>a</i>
<i>ben ik, van Duitsen bloed,</i>	<i>b</i>
<i>den vaderland getrouwe</i>	<i>a</i>
<i>blijf ik tot in den dood.</i>	<i>b</i>
<i>Een Prinse van Oranje</i>	<i>c</i>
<i>ben ik, vrij onverveerd,</i>	<i>d</i>
<i>den Koning van Hispanje</i>	<i>c</i>
<i>heb ik altijd geëerd.</i>	<i>d</i>

De eerste en vierde versregel kunnen op elkaar rijmen en de tweede en derde; dat noemen we omarmend rijm.

<i>Mijn broer kreeg nieuwe bureu</i>	<i>a</i>
<i>Nieuwsgierig volk zo bleek</i>	<i>b</i>
<i>Als hij naar binnen keek</i>	<i>b</i>
<i>Zag hij ze steeds weer gluren</i>	<i>a</i>

Handleiding voor de docent

Deze lessenserie geschreven voor een 1VWO-klas. Mijn ervaring is, dat deze leerlingen met extra lesmateriaal (buiten de methode om) echt uitgedaagd kunnen worden. Ook zijn zij in staat om redelijk zelfstandig hoeveelheden theorie te verwerken in extra opdrachten.

De overstijgende doelen van deze lessenserie zijn als volgt:

- leerlingen zien dat gedichten een creatieve vorm van taalverwerking zijn;
- leerlingen kunnen diverse kenmerken van een gedicht benoemen en deze ook aanwijzen in verschillende gedichten;
- leerlingen kunnen hun voorkeuren op het gebied van poëzie verwoorden en hiervoor ook ondersteunende argumenten formuleren;
- leerlingen kunnen gedichten lezen vanuit het referentiekader van de tijd waarin die geschreven zijn;
- leerlingen kunnen bij gedichten extra creatieve verwerkingsopdrachten bedenken en uitvoeren.

Beide bundels (of kopieën eruit) zijn nodig bij de lessen.

Les 1 en 2 - Kenmerken van poëzie, beoordelen van een gedicht, zelf schrijven van een gedicht

In twee lessen maken leerlingen (opnieuw) kennis met poëzie. Ze leren een aantal kenmerken van een gedicht, bekijken een aantal tips voor het schrijven van een gedicht, leren een gedicht beoordelen en leren zelf hun gevoelens of gedachten in een gedicht te verwoorden.

Ik begin dit project met een onderwijsleergesprek, waarbij ik leerlingen vraag: heb je wel eens een gedicht gelezen dat je (gedeeltelijk) hebt onthouden? Waarom heb je juist dat gedicht onthouden? Ik stuur het gesprek dan naar de uiterlijke kenmerken van een gedicht.

De opdrachten die bij deze lessen horen, zijn opgenomen als bijlage 1. Er wordt gewerkt in duo's, maar leerlingen zijn individueel verantwoordelijk. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in de opdracht om zelf een gedicht mee te nemen en de beoordeling individueel te schrijven.

Ter voorbereiding op de lessen van dit project is met leerlingen een aantal keren gekeken naar gedichten in de fictieopdrachten van de methode Taalpunt NL. Voor les 2 is het nodig dat leerlingen van thuis een gedicht meenemen.

De docent becijfert de resultaten van de opdrachten.

Lesschema

Vorbereiding:	<ul style="list-style-type: none"> - Dichtbundels (Komrij en <i>Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is</i>) meenemen; - Lesschema op het bord schrijven; - Projectboekje kopiëren voor alle leerlingen.
Doelen:	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen maken (opnieuw) kennis met poëzie; - Leerlingen leren een aantal uiterlijke en tekstuele kenmerken van een gedicht en kunnen deze ook herkennen in verschillende gedichten; - Leerlingen leren zien dat in een gedicht vaak wordt geassocieerd met kleuren, emoties, etc; - Leerlingen leren hun gevoelens of gedachten te verwoorden in een gedicht; - Leerlingen leren een aantal tips voor het schrijven van een gedicht en kunnen deze ook toepassen bij het schrijven van hun eigen gedicht; - Leerlingen leren hun mening over een gedicht te verwoorden en daarbij gebruik te maken van argumenten; - Leerlingen kunnen reflecteren op hun eigen werk; - Leerlingen kunnen de resultaten van hun opdrachten verwerken in een overzichtelijk dossier.
Beginsituatie:	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen een gedicht onderscheiden van een prozatekst. - Leerlingen weten dat in gedichten vaak gewerkt wordt met klank (aantal lettergrepen ongeveer gelijk, rijm of gelijke klinkers). - Leerlingen kunnen het onderwerp van een gedicht verwoorden.
Werkvormen:	Klassikaal, in duo's en individueel.
Leeractiviteiten:	<p><u>Les 1</u></p> <p>5 minuten: introductie van het project en uitdelen van de opdrachten</p> <p>5 minuten: onderwijsleergesprek</p> <p>5 minuten: introductie onderwerp</p> <p>25 minuten: leerlingen werken in duo's aan de opdracht</p>

	<p>7 minuten: reflectie, huiswerk en afronding van de les</p> <p><u>Les 2</u></p> <p>5 minuten: korte introductie: wat gaan we doen, heeft iedereen zijn huiswerk in orde?</p> <p>5 minuten: uitleg bij associatie met zintuigen in een gedicht</p> <p>35 minuten: leerlingen werken in duo's aan de opdrachten</p> <p>5 minuten: reflectie, huiswerk en afronding van de les</p>
Toetsing:	Dossier (na les 3 ingeleverd door leerlingen) doornemen en beoordelen met een individueel cijfer. Theorie moet terug te vinden zijn in de verwerking van de opdrachten. Ook wordt gekeken naar creativiteit bij de schrijfoopdrachten.
Evaluatie:	Klassikaal: wat ging er goed/wat ging er fout? Hoe was het om deze opdrachten te maken? Wat heb je geleerd?

Les 3 - Werken met de bundel van Komrij

De leerlingen gaan deze les in groepjes verder aan de slag met wat ze tot nu toe over gedichten hebben geleerd. Ook leren ze hoe ze een register van een bundel kunnen gebruiken; daarover geeft de docent eerst uitleg.

Vervolgens gaan de leerlingen verschillende gedichten opzoeken die respectievelijk vóór 1960 en rond 2000 zijn gepubliceerd. Ze maken daarbij gebruik van het register. De gedichten die ze hebben gekozen, beoordelen ze op een aantal punten die zij in les 1 en 2 al hebben geleerd om toe te passen.

Vervolgens beantwoorden ze een overstijgende vraag: zijn er in de diverse gedichten verschillen aan te wijzen in taalgebruik, onderwerp en vorm?

Daarna overleggen ze met elkaar over de taakverdeling voor de huiswerkopdracht voor de volgende les, namelijk het uitwerken van de antwoorden op de computer. Leerlingen leren daardoor een extra vaardigheid in het samenwerken.

Lesschema

Vorbereiding:	<ul style="list-style-type: none">- In de mediatheek/bibliotheek vijf bundels van Komrij lenen. Als dat niet lukt, verschillende gedeeltes van het register met bijbehorende pagina's kopiëren.- Lesmateriaal kopiëren voor alle leerlingen.- Zorgen dat het lokaal in groepsopstelling staat.- Lesschema op het bord schrijven.
Doelen:	<ul style="list-style-type: none">- Leerlingen kunnen een register van een bundel gebruiken: ze kunnen zien wanneer een gedicht is gepubliceerd, waar ze het in de bundel kunnen vinden, door wie het is geschreven;- Leerlingen kunnen verschillen aanwijzen die te maken hebben met de tijd waarin gedichten zijn gepubliceerd;- Leerlingen kunnen onderlinge taken verdelen.
Beginsituatie:	<ul style="list-style-type: none">- Leerlingen kennen een aantal uiterlijke kenmerken van gedichten en kunnen deze aanwijzen in verschillende gedichten;- Leerlingen kunnen het onderwerp van een gedicht verwoorden;- Leerlingen kunnen associaties op het gebied van de zintuigen in een gedicht herkennen en verwoorden;- Leerlingen kunnen gemaakte opdrachten verwerken op de computer.
Werkvormen:	Groepjes van 5 of 6 leerlingen.
Leeractiviteiten:	5 minuten: introductie opdrachten les 3 en uitdelen materiaal. 5 minuten: uitleg: hoe gebruik je een register? ca. 30 minuten: leerlingen werken in groepjes aan de opdrachten. 5 minuten: evaluatie, huiswerk en afronding les.
Toetsing:	De uitwerking van de opdrachten wordt per groepje becijferd.
Evaluatie:	Wat heb je geleerd?

Driestar *onderwijsadvies*

TALENT IN ONTWIKKELING